

Vil Kina invadere Taiwan?

«Den general er dyktigst som ikke kjemper, men allikevel vinner»

Torbjørn Færøvik
forfatter og historiker

Det sies at kloke råd er dyre, men noen råd er faktisk billige og til og med gratis. Også i Kina.

Kina truer med å invadere Taiwan, men er det så klokt? Militærstrategen Sun Zi, som skal ha levd for rundt 2500 år siden, ville kanskje ha rynket på nesen. Den lille boken som tilskrives ham, *Kunsten å krige*, er pensum ved kinesiske militærakademier og obligatorisk lesning for enhver offiser i Folkets frigjøringshær. Mao Zedong studerte den med flid, og vi kan føle oss sikre på at president og partisejef Xi Jinping også har lest den.

«Krigføring er en stor sak for en stat», begynner Sun Zi. «Det er feltet for liv og død, det er veien mot overlevelse eller utslettelse, slikt kan en ikke unnlate å granske.»

Sun Zis hovedpoeng er at krig er den aller siste utvei. «Å kjempe hundre slag og vinne hundre seire er ikke toppen av dyktighet», skriver han. Tvert om, den general er dyktigst som *ikke* kjemper, men som likevel seirer. Han begrunner det med at det er best å bevare «fiendens stat» og militære apparat intakt. Heller enn å gå til krig er det bedre å så splittelse i fiendens leir og stramme grepet gradvis, helt til han må overgi seg.

«*Kunsten å krige* kunne like godt ha blitt kalt *Kunsten å ikke krige*, for teksten er gjennomsyret av holdningen av at krig er en ulykksalig hendelse som påfører alle lidelser», skriver sinologen Harald Bøckman i bokens forord.

Kinas sabelrasling overfor Taiwan har tatt seg kraftig opp i den senere tid, og Xi Jinping har gitt Folkets frigjøringshær ordre om å være klar til å erobre øya i 2027. Men det betyr ikke at den bebudede «frigjøringen» vil finne sted det året eller senest i 2049, når folkerepublikken fyller hundre år. De kinesiske lederne utmerker seg ved å tenke langsiktig. Det som ikke kan realiseres i dag, kan realiseres i morgen eller i en fjern framtid. Arbeidet med Den store muren begynte før vår tidsregning og pågikk i mer enn 1500 år.

Xi Jinping anser det likevel som viktig å opprettholde trykket mot Taiwan for å minne taiwanerne og verden om at øya tilhører Kina. Det skjer i form av en truende opprustning, særlig i kystprovinsene Fujian og Zhejiang. Begge provinsene vil spille nøkkelroller hvis Kina velger å angripe Taiwan militært. Nærgående overflyvninger og militærøvelser i Taiwan-stredet er også en del av Kinas skremselstaktikk.

Etter opprettelsen av Folkerepublikken Kina i oktober 1949 varslet formann Mao Taiwans «snarlige frigjøring». Det ble med snakket, for i juni året etter brøt Korea-krigen løs. USA svarte med å sende sin 7. flåte inn i Taiwan-stredet. Dermed måtte Mao skrinlegge sin store plan. Senere forsøk på å skremme øya til underkastelse lyktes heller ikke.

For dagens ledere i Beijing er den ufullførte gjenforeningen av Kina som et stort åpent sår. Nasjonalismen og forestillingen om at Kina er ett og udelelig er en mektig drivkraft i kinesisk politikk. Taiwanernes nesten totalt avvisende holdning til gjenforening gjør ikke såret mindre. Den foreløpig siste målingen, utført av National Chengchi University i 2021, viste at 87,4 prosent av de spurte var tilhengere av status quo. 5,6 prosent ville at øya skulle erklære seg som uavhengig, mens bare 1,5 prosent ville ha gjenforening med fastlandet så fort som mulig.

«Vi er demokratiske og kan ganske enkelt ikke slutte oss til et land som praktiserer diktatur», sier Taiwans kvinnelige president Tsai Ing-wen.

Funnene var enda tydeligere når folk ble spurt om sin «nasjonale identitet». Her svarte 89,9 prosent at de anså seg som taiwanere, mens bare 4,6 identifiserte seg som kinesere. Andre visste ikke eller anså seg både som taiwanere og kinesere.

Den lange atskillelsen har skapt en åpenbar mental, kulturell og politisk avstand mellom Taiwan og fastlandet, og den synes å øke år for år. Det hører også med til fortellingen at Taiwan i lange perioder av sin historie har hatt liten eller ingen tilknytning til fastlandet. Under Kinas siste dynasti, Qing-dynastiet (1644–1911), var Taiwan formelt underlagt keiseren i Beijing, men selv i denne fasen var forbindelsen svak. Fra 1895 til 1945 var øya okkupert av Japan. Bare i en kort periode fra verdenskrigens slutt til 1949 tilhørte den Kina, mer presist den daværende Republikken Kina.

For dagens unge taiwanere har Xi Jinping diktatur ingen appell. Xi og hans menn står derfor overfor en blytung jobb når de skal overtale Taiwan til å slutte seg til «moderlandet». I fjor høst reiste jeg rundt på øya. Jeg snakket med høy og lav – og med mange unge mennesker – men møtte ikke én person som følte seg tiltrukket

av Xi og hans «tenkning». Om unge taiwanere ønsker seg noe, så er det mer frihet, ikke mindre.

Så hvilke alternativer har lederne i Beijing, bortsett fra å gå til krig?

De kan følge Sun Zis råd om å ta de små skritt over tid. Eller som en historieprofessor i Taipei sa til meg: «De kan forsøke 'døden med de tusen kutt'.» Han plukket en bok med rødt omslag ut av bokskapet sitt. «Death By A Thousand Cuts», skrevet av Oxford-professor Timothy Brooks og to andre, forteller om en grusom straffemetode som ble brukt i det gamle Kina. Offeret ble bokstavelig talt pint til døde ved at kjøttbit på kjøttbit ble skåret vekk. Utfallet var naturligvis gitt.

Taiwan er en sårbar øystat som lever av å handle med andre land. Derfor er regjeringen i disse tider opptatt av å lagre kritiske varer som mat, vann, medisiner, mineraler og reservedeler. Mange taiwanere frykter at en økonomisk blokade med støtte fra fastlandets marine kan være nok til å tvinge øya i kne. En effektiv og langvarig blokade vil så splittelse blant innbyggerne og tvinge dem til å tenke nytt. Særlig taiwanske næringsdrivende som lever av Kina-handelen, vil ane uråd kreve et eller annet kompromiss.

Andre næringsaktører, ikke minst utenlandske investorer, vil ta med seg pengene sine og flytte til tryggere land. I så fall tappes Taiwan for kapital og ekspertise, og økonomien vil komme i ulage. I et slikt scenario blir det lettere for Kina å fiske i rørt vann og skape politisk uro for egen vinning. «Vi tror at Kina alvorlig vurderer muligheten av en økonomisk blokade», uttalte Taiwans viseutenriksminister Roy Chun Lee i februar.

I 2021 ble verdien av handelen på tvers av Taiwan-stredet anslått til 273 milliarder amerikanske dollar. I fjor gikk en fjerdedel av Taiwans eksport til Kina. Selv om regjeringen i Taipei har som mål å spre eksporten på flere land, vil det ta tid å realisere en omstilling.

Med 350 nokså nye marinefartøyer, 130 kystvaktskip og flere hundre andre bevæpnede farkoster synes Kina å være godt rustet til å gjennomføre en blokade. Flyvåpenet er også blitt sterkere og mer moderne. De store militærøvelsene som Kina gjennomførte i Taiwan-stredet i fjor høst og i vinter, bar preg av være «blokadeøvelser». Om bare trykket opprettholdes over tid, vil regjeringen i Taipei til slutt søke forhandlinger, håper muligens Xi.

Taiwan er de siste årene blitt styrt av Det demokratiske Fremskrittspartiet (DPP), som lenge var i opposisjon. I motsetning til det gamle og ærverdige Guomindang (KMT) ønsker DPP en tydelig distanse til regimet på fastlandet, skjønt uten å

erklære øya som uavhengig. KMT er for sin del opptatt av å bevare Kina som ett og udelelig, men under Republikken Kinas segl. Partiet ønsker likevel et mindre konfronterende forhold til fastlandet, hvilket kom til uttrykk under eks-president Ma Ying-jeous private besøk på fastlandet i mars. Ma var president på Taiwan fra 2008 til 2016.

Under besøket valgte Ma sine ord med omhu, vel vitende om at ledelsen i Beijing ville utnytte ethvert feiltrinn til egen fordel. Reisen ble likevel kritisert av mange taiwanere, særlig av ledende politikere i DPP. De hevdet at Kina utelukkende ønsker å så splittelse på Taiwan og at den tidligere presidenten hadde gått fiendens ærend.

I januar neste år skal innbyggerne på Taiwan velge ny president. DPPs presidentkandidat, Lai Ching-te, sier han vil følge samme kurs som avtroppende president Tsai Ing-wen. Han vil forsvare øyas demokrati og uavhengige status, men uten å erklære Taiwan som uavhengig stat. KMT og flere småpartier har også lansert sine kandidater. Foreløpige meningsmålinger tyder på et jevnt løp mellom kandidatene til de to største partiene.

Regjeringen i Taipei er naturligvis opptatt av faren for forsøk på å påvirke valget. Det er alminnelig antatt av Kina har et stort antall spioner og påvirkningsagenter på øya. Regimet på fastlandet har for vane å engasjere et stort antall «netttroll» for å bearbeide opinionen i andre land, og Taiwan er ikke noe unntak. Bestikkelser av taiwanske politikere har også forekommet.

En militær invasjon av Taiwan kan ikke avvises som utenkelig. Men ingen taiwanere jeg møtte, anså en invasjon som sannsynlig, i hvert fall ikke i nær framtid. De menneskelige og materielle kostnadene er rett og slett for store— og lederne i Beijing vet det. Tusener av soldater og sivile vil bli drept, mye av den industrielle infrastrukturen på øya kan bli ødelagt, og den livsviktige skipsfarten i Taiwan-stredet og andre farvann i det østlige Asia vil stanse helt. I tillegg vil Kina totalt ruinere sitt forhold til USA og et stort antall andre land i lang tid framover. Da USA «tapte» Kina i 1949, skulle det gå tretti år før Beijing og Washington normaliserte forbindelsene.

Xi Jinping kan heller ikke utelukke at USA vil gripe inn militært. I så fall risikerer han et globalt ragnarok av ufattelige dimensjoner. USAs offisielle politikk er å ikke røpe hva landet vil gjøre hvis Kina angriper. President Joe Biden har likevel ved to anledninger svart tydelig ja på spørsmål om USA vil komme Taiwan til unnsetning.

Siden han kom til makten i 2012, har Xi Jinping gang på gang lovet å gjøre Kina til et stabilt, velstående og moderne samfunn. Med et overfall på Taiwan risikerer

han både sin egen posisjon og å sette sitt eget land langt tilbake. Er den grønne øya med sine 24 millioner innbyggere verd den prisen? Forskeren Jude Blanchette ved Senteret for strategiske og internasjonale studier i Washington D.C. er overbevist at Kina er det landet som vil bli hardest rammet ved en eventuell invasjon. «En gjenforening med makt vil være en pyrrhosseier for Kina», skriver han i en fersk analyse.

Den amerikanske Rand Corporation trakk samme konklusjon allerede i 2016.

Dermed kommer vi tilbake til vår felles venn, militærstrategen Sun Zi.

«Den som vet når en kan kjempe og når en ikke kan kjempe, vil seire», skriver han. «Hvis en er ti ganger sterkere enn fienden, omring ham. Hvis en er dobbelt så sterk, splitt ham. Hvis en er jevnbyrdig, bør en ta opp kampen mot ham. Hvis en er underlegen, bør en unngå ham.» Formann Maos resept var nøyaktig den samme. I de tjue årene han kjempet i felten før 1949, var han nøye med ikke å engasjere Den røde armé i kamper hvor utfallet var uvisst.

Xi Jinping innser forhåpentligvis at en invasjon av Taiwan under de nåværende forhold er for risikabel. Derfor vil han, til tross for sin krigerske retorikk, ta seg tid og velge de små skritts vei. Men selv denne veien kan være farlig hvis han unnlater å tenke over hvert enkelt skritt. Historien har mange eksempler på at små hendelser kan utløse store tragedier.